

Kommittédirektiv

Nationell strategi för att främja de kulturella och kreativa näringarna

Beslut vid regeringssammanträde den 3 november 2021

Sammanfattning

En särskild utredare ska lämna förslag till en samlad nationell strategi med syfte att främja långsiktig och hållbar utveckling av de kulturella och kreativa näringarna i hela landet under den kommande tioårsperioden.

Utredaren ska

- föreslå mål för arbetet med att främja och utveckla de kulturella och kreativa näringarna,
- analysera och identifiera utvecklingsbehov inom olika områden, bland annat samverka mellan relevanta aktörer, kapitalförsörjning och offentliga stödinsatser, samt internationalisering och export,
- identifiera eventuella ytterligare områden med påverkan på de kulturella och kreativa näringarna som är i behov av utveckling,
- lämna förslag på åtgärder inom dessa områden,
- göra en tydlig prioritering bland de förslag som lämnas, och
- lämna förslag till en plan för hur strategin ska följas upp och vilken aktör som ska ansvara för uppföljningen.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2022.

Uppdrag att ta fram en långsiktig strategi för att främja de kulturella och kreativa näringarna

De kulturella och kreativa näringarna utgörs av företag som i sin verksamhet tar utgångspunkt i kulturskapande eller kreativa processer, eller har konst och kultur som grund för sin produktion och affärsidé. Det kan t.ex. vara företag som skapar och förmedlar kulturellt innehåll som musik, spel, design och mode men även företag som levererar produkter och tjänster inom närliggande områden som media och kommunikation. Även konstnärer och kulturskapare med enskild firma ingår i definitionen.

Gemensamt för de kulturella och kreativa näringarna är att de grundar sin verksamhet på kulturellt innehåll och kompetens och ofta på immateriellt skapande. Det kan också vara företag som bygger vidare på andras skapande, till exempel genom att erbjuda lösningar för distribution eller handel. Kulturella och kreativa näringar har även tydliga kopplingar till och synergier med besöks- och evenemangsnäringarna och har betydelse för innovation och utveckling inom andra närliggande näringar. Sektorn har även betydelse för den regionala utvecklingen i Sverige samtidigt som den förbinder Sverige med omvärlden genom handel och export. De kulturella och kreativa näringarna ökar intresset för och stärker bilden av Sverige runtom i världen.

De kulturella och kreativa näringarna har stor ekonomisk betydelse för Sverige. Enligt Tillväxtverkets statistik bidrog de 2017 med 2,9 procent av BNP. Befintlig statistik mäter dock varken ekonomiska effekter av digitala tjänster som distribuerar audiovisuella produkter eller tjänsteexport varför bidraget kan antas var större. Trots det faller merparten av företagen inom de kulturella och kreativa näringarna ofta utanför statliga satsningar på innovation och tillväxt. Företagen inom kulturella och kreativa näringar har ofta svårigheter med kapitalförsörjning och lånemöjligheter för att utveckla idéer och innovationer. Det saknas i många fall affärsrådgivning, vägledning och mentorskap för att förstå konkurrenssituationen och marknadspotentialen för företag inom dessa näringar.

Covid-19-pandemin har riktat ljuset mot den roll som kulturen i sig spelar för människor, men också mot dess främjande potential för sådant som näringslivsutveckling, regional utveckling, attraktiva livsmiljöer, handel, ekonomisk utveckling, utbildning och forskning. Pandemins effekter har också påmint om vikten av internationella samarbeten och kulturella utbyten över gränserna. Konsekvenserna för kulturaktörer och samhälle har blivit

tydliga då möjligheten att resa mellan länder begränsats. Pandemin har också inneburit lägre aktivitet inom många av de kulturella och kreativa näringarna, vilket synliggjort dessa näringars ekonomiska betydelse. Vissa branscher, t.ex. förmedlare av digital kultur i olika former, har däremot växt rekordartat under pandemin och på så sätt stärkt ekonomin.

FN har deklarerat att 2021 ska vara det internationella året för den kreativa ekonomins bidrag till hållbar utveckling (International Year of Creative Economy for Sustainable Development). Även inom EU kopplas kulturen samman med hållbar utveckling. Kreativa Europa är EU:s program för kultur. Programmet syftar även specifikt till att öka sektorernas konkurrenskraft och ekonomiska potential, särskilt inom den audiovisuella sektorn. Initiativet New European Bauhaus är med de vägledande kärnvärdena hållbarhet, inkludering och estetik en del i att förverkliga den europeiska strategiagendan European Green Deal som ska bidra till den gröna omställningen, dvs. att minska nettoutsläppen av växthusgaser som påverkar klimatet i riktning mot högre temperatur i atmosfären. Såväl kulturens bredare samhällsvärde som synen på att kulturella och kreativa näringar kan bidra till återstart av hela samhällen efter pandemin lyfts således internationellt.

Den 30 september 2021 presenterade utredningen Återstart för kulturen sitt betänkande Från kris till kraft (SOU 2021:77). Utredningen hade i uppdrag att föreslå insatser som dels stärker förutsättningarna för kulturens återstart och utveckling under och efter covid-19-pandemin, dels möjliggör ett starkt, hållbart och oberoende kulturliv i alla delar av Sverige. I betänkandet lämnas en rad förslag för att förbättra förutsättningarna för de kulturella och kreativa näringarna, bl.a. att en nationell strategi bör utformas.

Det behövs en samlad strategi för att långsiktigt stärka en hållbar utveckling av de kulturella och kreativa näringarna i hela landet

Regeringens handlingsplan för kulturella och kreativa näringar 2010–2012 löpte ut för snart tio år sedan. Alltsedan dess har det funnits en efterfrågan från t.ex. branscher och regioner att regeringen ska initiera ett långsiktigt arbete för att främja de kulturella och kreativa näringarna. Detta bl.a. för att ta vara på den potential som grön omställning och digitalisering innebär för näringarna.

Regeringens främjande av de kulturella och kreativa näringarna kan kopplas till flera områden, t.ex. kulturpolitik, näringspolitik, regional utvecklingspolitik, sammanhållen landsbygdspolitik, utbildningspolitik och handels- och främjandepolitik. För att på ett mer långsiktigt och effektivt sätt främja de kulturella och kreativa näringarna bedömer regeringen att en mer sammanhållen och strategisk inriktning behövs. En sådan inriktning skulle också främja Sveriges möjligheter att kunna ta del av och medverka i de satsningar som sker på området i internationella sammanhang.

En nationell strategi bör tas fram. Strategin ska utgöra grunden för ett effektivare och mer sammanhållet arbete med att främja hållbar utveckling av de kulturella och kreativa näringarna i hela landet under en kommande tioårsperiod. Strategin ska innehålla mål för detta arbete.

Utredaren ska därför

- lämna förslag till en samlad nationell strategi med syfte att främja och skapa goda förutsättningar för en långsiktig och hållbar utveckling av de kulturella och kreativa näringarna i hela landet,
- formulera mål för att syftet med strategin ska uppnås.

Områden som särskilt ska beaktas i strategin för att målen ska uppnås

De kulturella och kreativa näringarna spänner över en stor bredd, sett till både innehåll och verksamhetsformer. Förutsättningarna för att skapa hållbar utveckling måste därför etableras inom en rad områden. Strategin ska skapa överblick och synergier mellan dessa områden.

Samverkan mellan relevanta aktörer

Aktörer som arbetar med främjande av kulturella och kreativa näringar finns såväl inom den offentliga och privata sektorn som inom civilsamhällets organisationer. En förutsättning för att de kulturella och kreativa näringarna ska stärkas och utvecklas är att det finns en effektiv och strategisk samverkan mellan dessa aktörer, såväl nationellt som regionalt och lokalt.

Tillgänglig statistik över de kulturella och kreativa näringarna

I dagsläget saknas aktuell statistik och analys gällande de kulturella och kreativa näringarna. Genomarbetad och heltäckande statistik skulle kunna bidra till näringarnas utveckling och stärka olika aktörers förmåga att göra strategiska val.

Upphovsrättens betydelse för de kulturella och kreativa näringarna

Upphovsrätten är central för de kulturella och kreativa näringarna. Den utgör både ett grundläggande skydd och en förutsättning för fungerande affärsmodeller för dessa näringar. Kunskaperna kring upphovsrätten skiftar dock mellan företagen inom näringarna. Bättre kunskaper om upphovsrätten skulle kunna bidra till näringarnas utveckling.

Kapitalförsörjning och offentliga stödinsatser

Företagen inom kulturella och kreativa näringar har ofta svårigheter med kapitalförsörjning och lånemöjligheter för att kunna utveckla idéer och innovationer. Det saknas också i många fall affärsrådgivning, vägledning och mentorskap för att förstå konkurrenssituationen och marknadspotentialen för företag inom dessa näringar.

Platsutveckling och synergier med besöksnäringen

Kultur och verksamheter som på olika sätt förmedlar kultur har stor betydelse för hur en plats upplevs, både som livsmiljö och som besöksmål. Det gäller såväl städer, tätorter som gles- och landsbygder. Kultur i någon form är ofta en besöksanledning som bidrar till utveckling av näringsliv och arbetstillfällen. Programmen inom Europeiska regionala utvecklingsfonden, regeringens strategier Nationell strategi för hållbar regional utveckling 2021-2030, Strategi för levande städer och Strategi för hållbar turism och växande besöksnäring har potential att bidra till de kulturella och kreativa näringarnas utveckling.

Innovationsutveckling och forskningssamverkan

Innovation inom de kulturella och kreativa näringarna behöver tillvaratas, inte minst för att den har potential att bidra till andra områden som t.ex. hållbar samhällsbyggnad, digital omställning, ekosystem för innovativa företag och kompetensförsörjning, samt andra framtidsområden. För utvecklingen av näringarna är kopplingen till högre utbildning och forskning betydelsefull.

Internationalisering och export

Över hälften av omsättningen i de kulturella och kreativa näringarna är export i form av immateriella produkter, tjänster och verk. Internationella kontakter kan i många fall vara avgörande för utvecklingen av karriärer för musiker, författare, bildkonstnärer med flera. Goda förutsättningar för företag som fungerar som mellanled mellan internationella marknader och

svenska aktörer är viktiga för en långsiktig och hållbar utveckling av näringarna. De kulturella och kreativa näringarna bidrar också till att stärka Sverige-bilden.

Utvecklingsbehoven behöver analyseras

För att målen med strategin ska kunna uppnås finns det behov av att analysera och identifiera utvecklingsbehov inom de områden som angivits ovan. Utöver dessa områden kan det även finnas utvecklingsbehov inom andra områden med påverkan på de kulturella och kreativa näringarna. Eventuella ytterligare områden behöver därför identifieras och tillsammans med de ovan angivna områdena analyseras för att brister och behov av utveckling ska kunna upptäckas.

Utredaren ska därför

- analysera och identifiera utvecklingsbehov inom ovan angivna områden, och inom eventuella ytterligare områden som utredaren identifierar,
- lämna förslag på åtgärder inom dessa områden som syftar till att uppnå målen med strategin, inklusive lämpliga ansvariga aktörer för åtgärderna,
- göra en tydlig prioritering bland de förslag som lämnas, och
- lämna förslag till en plan för hur strategin ska följas upp och vilken aktör som ska ansvara för uppföljningen.

Det ingår inte i uppdraget att lämna förslag på författningsändringar. Det ingår inte heller att analysera skattefrågor.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska redogöra för ekonomiska och andra konsekvenser av förslagen enligt 14–15 §§ i kommittéförordningen (1998:1474). Det inbegriper såväl kortsiktiga som långsiktiga konsekvenser av de förslag som lämnas, i enlighet med förordning (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning. Även konsekvenser av alternativa förslag som övervägts ska belysas. Utredaren ska göra kostnadsberäkningar och lämna finansieringsförslag för de förslag som lämnas. Om förslagen i betänkandet påverkar den kommunala självstyrelsen ska de särskilda överväganden som gjorts i enlighet med 14 kap. 3 § regeringsformen redovisas.

Konsekvenser ur ett jämställdhets- och hållbarhetsperspektiv ska inkluderas.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska samråda med berörda myndigheter och andra offentliga aktörer. Utredaren ska bedriva sitt arbete utåtriktat och i dialog med berörda aktörer inom den privata sektorn och det civila samhället i hela landet. Om förslagen berör kommuner och regioner ska även samråd ske med dessa.

Utredaren ska hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom Regeringskansliet, på myndigheter och inom EU. Utredaren ska särskilt beakta och i sina förslag ta hänsyn till pågående processer i relevanta delar till följd av betänkandet Från kris till kraft (SOU 2021:77).

Utredaren ska även beakta goda internationella exempel på strategier för de kulturella och kreativa näringarna.

Uppdraget ska redovisas senast den 31 maj 2022.

(Kulturdepartementet)